

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060308

DOM
2017-12-08
Stockholm

Mål nr
M 2330-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-02-20 i mål nr M 5864-16, se bilaga A

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

MOTPARTER

1. KEWAB,

2. Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

SAKEN

Tillstånd till bergtäkt inom fastigheten X i Karlstads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen miljöprövningsdelegationens, Länsstyrelsen i Örebro län, beslut den 16 september 2016 (dnr 551-2585-2015) att avslå KEWAB:s ansökan om tillstånd att bedriva täktverksamhet.

Dok.Id 1351708

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se				

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Örebro län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa miljöprövningsdelegationens beslut.

Länsstyrelsen i Värmlands län har anfört att tillstånd inte bör medges förrän ansökan har kompletterats med avseende på risken för spridning av PFAS.

KEWAB (bolaget) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Örebro län har anfört i huvudsak följande till stöd för sin talan:

Mark- och miljödomstolens dom följer inte praxis. Det finns redan tillräckligt med täkter i Karlstads kommun som täcker samhällets behov av ballastmaterial.

Det finns inom två mil från centrala Karlstad sex täkter som tillsammans kan leverera ca 2,7 miljoner ton bergkross per år. Enligt bolagets behovsutredning finns det ett årligt behov i Karlstads kommun av 700 000– 800 000 ton ballast. En av täkterna har en obegränsad tillståndstid och kan bryta 1 miljon ton berg per år. De tillståndsgivna mängderna för befintliga täkter måste vara det som prövningsmyndigheten har att gå efter när det gäller att göra en bedömning av vilket behov som finns för en ny täkt.

Mängden som faktiskt bryts varierar dock från år till år. Det är inte korrekt att, som mark- och miljödomstolen, hänvisa till bolagets interna behov och att bolagets interna behov kan vara till nytta ur konkurrenshänsyn. Varje enskild verksamhetsutövare har ett kommersiellt intresse av att bryta materialet, men ett enskilt bolags kommersiella intressen kan inte vara avgörande för behovsbedömningen enligt miljöbalkens regler. Bolaget har inte heller kunnat visa att täkten består av unikt material för ett speciellt ändamål. Bolaget har meddelat att de sålt sin betongtillverkning i Karlstad.

Bolaget har hänvisat till vad det anfört tidigare och i huvudsak tillagt följande:

Bolaget har en intern avsättning för ca 100 000 ton bergkross per år för byggnadsproduktion. Utöver detta har bolagets tidigare egna betongtillverkning,

numera ägd av TB, ett behov av ca 120 000 ton bergkross per år. Bolagen har ett samarbetsavtal som innebär att TB kommer att köpa betongballast av bolaget. Idag köper TB betongballast från Arvika eftersom ballast-produktionen i Karlstad inte räcker till. Bolaget har därmed avsättning för två tredjedelar av den ansökta maximala årliga produktionen. Det finns därutöver goda förutsättningar för extern försäljning.

Alternativa möjligheter till materialförsörjning utgörs av bolagets egen täkt i Väse och andra täkter i den ansökta täktens närhet. Avståndet till täkten i Väse är ca 2,5 mil vilket ger en transportkostnad på ca 35 kr/ton vilket innebär att täkten inte är ett alternativ. Under hösten 2016 nekades bolaget att köpa efterfrågat material för betongtillverkning från en av de närliggande täkterna och materialkvaliteten var slut hos en av de andra täkterna. Trots att det finns material att tillgå i närområdet är detta material inte alltid tillgängligt för samtliga parter på marknaden. En begränsning i mängden tillgänglig råvara för betongtillverkning innebär en risk för att de befintliga täkternas verksamhetsutövare prioriterar intern avsättning och försäljning till samarbetsparter vilket kan snedvrída konkurrensen.

Lokaliseringen uppfyller miljöbalkens krav och bolaget har visat att materialet inte på ett tillfredsställande sätt kan erhållas på annan plats. Behovet kommer att öka till följd av att byggnationen av hus och infrastruktur ökar inom avsättningsområdet.

Länsstyrelsen i Värmlands län har anfört i huvudsak följande: Brandskum innehållande PFOS/PFAS (perfluoroktansulfonat/högfluorerade ämnen) har använts vid brandövningar i anslutning till flygplatsen. PFAS kan ha förorenat mark där föroreningarna når ytligt grundvatten och markvatten. PFOS har påträffats vid provtagning av vatten söder om Karlstad flygplats. Ett ytvattenprov taget strax söder om flygplatsen hade en PFOS-halt på 100 nanogram per liter, vilket är över Livsmedelsverkets åtgärdsgräns för dricksvatten. Vid utökad provtagning av samtliga PFAS-11 under 2017 konstaterades att halterna fortfarande uppgick till runt 100 nanogram per liter i denna provtagningspunkt samt att halterna i en ytterligare provtagningspunkt uppgick till 66 nanogram per liter. Flera enskilda PFAS-föreningar låg också över Livsmedelsverkets rekommendationer i de båda provtagningspunkterna.

Även den vattenförekomst som tar emot ytvatten från bäcksystemen vid de båda provtagningspunkterna har visat låga men detekterbara halter av PFAS-11. Tillstånd bör inte medges om det innebär en risk för ökad spridning av PFOS i området. Ansökan bör därför kompletteras med uppgifter om verksamheten kan innebära sådan risk och med uppgift om de försiktighetsåtgärder som verksamhetsutövaren avser att vidta.

Bolaget har till bemötande av Länsstyrelsen i Värmlands län anfört i huvudsak följande: Provtagningspunkterna är placerade i en bäck som ligger väster om det planerade bryt- och verksamhetsområdet. Ytterligare en bäck ligger längre österut mellan den provtagna bäcken och brytområdet. Det vatten som kommer att pumpas ur brytområdet är nederbördsvatten och inläckande grundvatten. Bäckens provtagningspunkterna kommer inte att påverkas. Det finns inte någon risk för ytterligare spridning av PFAS från vatten i denna bäck. För det fall PFAS förekommer även i östra bäcken och vatten från denna läcker in i brytområdet kommer detta vatten att pumpas till en sedimenteringsdamm och vidare tillbaka till bäckfåran. Eventuellt inläckande föroreningar i vattnet kommer att återföras till samma bäckfåra och senare vidare ut i västra bäcken. Spridning av eventuella PFAS i bäcken kommer således inte att påverkas av täktverksamheten. Förekomst av PFAS bör därför inte utgöra grund för avslag av ansökan om täktillstånd.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har denna dag även meddelat dom i mål nr M 7369-17 angående tillstånd till Sofiedal bergtäkt på fastigheten Y i Karlstads kommun.

En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att marken ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). Vid nyetablering av en täkt ska det prövas dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig bl.a. med hänsyn till att intrånget i miljön ska bli så litet

som möjligt. När det gäller bergtäkter har lagstiftaren särskilt konstaterat att det finns goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet kan lokaliseringen bedömas som olämplig enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken (se prop. 2008/09:144 s. 13 samt Mark- och miljööverdomstolens domar den 28 september 2012 i mål nr M 497-12 och den 20 april 2015 i mål nr M 5627-14).

Frågorna i målet är om bolaget har visat att det finns behov att bryta ytterligare bergmaterial i Karlstads kommun och om detta behov i så fall bäst kan tillgodoses genom den aktuella bergtäkten.

Behovet

Av utredningen i målet framgår att befintliga täkter i Karlstadsområdet idag kan leverera ca 2,7 miljoner ton bergkross per år. Efter år 2023 uppgår den tillståndsgivna tillgången på bergkross till ca 1,6 miljoner ton per år, varav 1 miljon ton per år från en täkt i västra delen av kommunen och 600 000 ton per år från två täkter i östra delen av kommunen.

Enligt bolagets behovsutredning uppgår behoven i Karlstads kommun till 700 000 – 800 000 ton bergkross per år. För täkterna i den västra delen av kommunen tillkommer även behoven i Kils kommun.

Sett till totala volymer överstiger tillgången på bergmaterial idag efterfrågan med god marginal. Även efter det att flera befintliga tillstånd har löpt ut år 2023 kan tillgången på bergkross antas överstiga efterfrågan sett till de totala volymerna. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan några absoluta slutsatser inte dras från en jämförelse mellan de sammanlagda summorna av tillgängliga och efterfrågade volymer av bergmaterial eftersom tillgång och efterfrågan kan fördela sig efter olika kvaliteter och användningsområden. Av de uppgifter bolaget lämnat framgår det att det redan idag kan uppstå brist på bergmaterial av vissa kvaliteter.

Konkurrensverket har i ett yttrande i Mark- och miljööverdomstolens mål M 337-03 (MÖD 2003:108) anfört att det kan finnas ett behov ur konkurrenssynpunkt även om det vid en mer teknisk beräkning framstår som att tillgång och efterfrågan är i balans. Vid bedömningen av om det finns ett behov bör enligt Mark- och miljööverdomstolens mening vägas in det samhällliga intresset av en fungerande konkurrensutsatt marknad. Däremot kan en enskild verksamhetsutövares eget intresse av att kunna konkurrera på en marknad inte tillmätas betydelse vid tillståndsprövningen.

Vid en samlad bedömning finner Mark- och miljööverdomstolen att det i ett något längre tidsperspektiv finns behov av ytterligare en täkt för att kunna tillgodose avsättningsområdets behov av bergmaterial av olika kvaliteter.

Den sökta täktens lämplighet

Mark- och miljööverdomstolen övergår därefter till att pröva om behovet av en ytterligare täkt bäst kan tillgodoses genom den bergtäkt som målet gäller.

Bolagets argumentation hänför sig huvudsakligen till bolagets eget behov av bergkross, som motsvarar ca två tredjedelar av den sökta täktens årliga kapacitet. Enligt bolaget medför täkten vidare konkurrens fördelar i form av lägre transportkostnader för bergkross från egen täkt och minskat beroende av andra bergkrossleverantörer. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är detta omständigheter som inte ska tillmätas betydelse i målet.

Det har inte framkommit att bergmaterialet från den aktuella täkten har sådana egenskaper eller är av sådan kvalitet att det är lämpat för något särskilt ändamål. Tvärtom framgår det av SGU:s yttrande i målet att graniten här har dåliga tekniska egenskaper och klassas som mindre god till dålig. Behovet av sådant bergmaterial kan tillgodoses genom andra täkter i området.

Företräde ska ges till sådan användning av mark- och vattenområden som medför en från allmän synpunkt god hushållning, se 3 kap. 1 § miljöbalken. Enligt Mark- och miljööverdomstolens uppfattning är det därför lämpligast vid en nyetablering av en

täkt att etableringen avser bergmaterial som kan tillgodose behovet för ett flertal användningsområden.

Bolaget har inte visat att det den sökta täkten kan tillgodose ett behov av bergmaterial i tillräcklig omfattning för att detta ska motivera det intrång som täkten medför för miljön. Mark- och miljööverdomstolen anser därför att den sökta täktverksamhetens lokalisering inte är lämplig. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska därför miljöprövningsdelegationens beslut fastställas och bolagets ansökan avslås.

Vid denna utgång finns det inte anledning för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning i frågan om risk för spridning av PFOS/PFAS.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Per Sundberg, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården samt hovrättsråden Margaretha Gistorp och Ulf Wickström, referent.

Föredragande har varit Lena Lidmark.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-02-20
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 5864-16

KLAGANDE

KEWAB
Box 8026
650 08 Karlstad

MOTPARTER (såvitt nu är i fråga)

1. Karlstads kommun, Miljöförvaltningen
651 84 Kalstad

2. Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

3. Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Örebro läns beslut den 16 september 2016, i ärende nr 551-2585-2015, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till täkt av berg inom fastigheten X i Karlstad kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Örebro läns beslut den 16 september 2016, dnr 551-2585-2015, och återförvisar målet till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 483979

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Örebro län (miljöprövningsdelegationen) beslutade den 16 september 2016 att avslå KEWAB:s (bolaget) ansökan om tillstånd till täkt av berg inom fastigheten X i Karlstad kommun. Beslutet har överklagats av bolaget till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av miljöprövningsdelegationens beslut, beviljar bolaget tillstånd till täkt av berg inom fastigheten X.

Till stöd för sin talan har bolaget anfört bl.a. följande. Den totala mängden tillståndsgiven brytning av bergmaterial inom avsättningsområdet är 2,1 miljoner ton per år, vilket med god marginal överstiger det årliga behovet. De flesta täkttillstånd har dock en marginal för att klara tillfälliga produktionstoppar. Den faktiska årliga tillgången på bergkrossprodukter är därför mindre än den totala mängden tillståndsgiven brytning. Tillgången på en specifik bergkrossprodukt kan även vara begränsad, trots att den totala mängden av bergkrossprodukter överstiger behovet. Tillgången till materialet styrs av förhållandet mellan säljare och köpare. I de fall där täktverksamheten utgör en förutsättning för verksamhetsutövarnas övriga affärsverksamhet kan drivkraften att sälja material externt påverkas av konkurrensförhållanden inom dessa verksamhetsområden.

Bolaget har tidigare redovisat att den planerade täktverksamheten fyller ett behov. Byggnationen av hus och infrastruktur inom avsättningsområdet ökar. Bolaget har en intern avsättning för ca 100 000 ton per år för byggproduktion. Utöver detta har bolaget en ökande betongproduktion som för närvarande är uppe i ca 50 000 m³ betong per år. Behovet av bergkross för betongtillverkningen uppgår till ca 120 000 ton per år. Det innebär att bolaget har intern avsättning för drygt två tredjedelar av den ansökta maximala årliga produktionen. Utöver det finns goda förutsättningar för extern försäljning.

Alternativa möjligheter till materialförsörjning utgörs dels av bolagets egen täkt i Väse, dels av andra täkter i den ansökta täktens närhet. Avståndet från täkten i Väse till Ilanda industriområde, där bolagets betongtillverkning är lokaliserad, är 2,5 mil. Den ökade transportkostnaden uppgår till ca 35 kronor per ton. Dessutom innebär det ökade transportavståndet ökade utsläpp till luft. Sammantaget medför detta att täkten i Väse inte är ett realistiskt alternativ för att tillgodose bolagets interna materialbehov. I det fall material finns att tillgå från närliggande täkter i området utgör dessa ett lämpligt alternativ för att tillgodose materialbehovet. Under hösten 2016 nekades dock bolaget att köpa efterfrågat material för betongtillverkning från en av de närliggande täkterna. Under samma period var den efterfrågade kvaliteten slut i en av de andra täkterna. Trots att det finns material att tillgå i närområdet är detta material inte alltid tillgängligt för samtliga parter på marknaden. Risken för att händelsen ska upprepas innebär en sårbarhet för driften av bolagets betongtillverkning. Tillgång till råvara utgör en grundförutsättning för fortsatt betongtillverkning. En begränsning i mängden tillgänglig råvara för betongtillverkning innebär en risk för att befintliga täkters verksamhetsutövare prioriterar intern avsättning och försäljning till samarbetspartners, vilket kan snedvrída konkurrensförutsättningarna och göra det svårt för en mindre aktör som bolaget att hävda sig på en marknad som domineras av stora aktörer. Miljöbalkens bestämmelser syftar inte till att påverka eller begränsa konkurrensen, utan till att reglera miljöstörningar och hushålla med naturresurser. Bolaget bedömer att den planerade täkten inte kommer att vara lönsam i sig själv, då kostnaden att öppna en ny täkt är stor. Det företagsekonomiska motivet till att öppna en ny täkt är att täkten behövs för att tillgodose bolagets interna behov av material, vilket möjliggör en stabil drift av bolagets övriga verksamheter.

Det berg som är planerat att brytas har tillräcklig kvalitet för de behov som täkten avser att tillgodose. Dessutom tyder provtagningar på att kulkvarnsvärdet är lägre, och kvaliteten därmed högre, längre norrut i det planerade brytområdet. Bedömningen ligger till grund för bolagets beslut att ansöka om tillstånd för den planerade bergtäkten. I det fall bergkvaliteten hade bedömts vara undermålig hade bolaget inte gått vidare med den omfattande investering som öppning av en ny bergtäkt innebär.

Det bergmaterial som ska brytas utgör inte en sådan begränsad resurs som föranleder särskilda överväganden. Material från täkten bedöms även kunna utgöra ersättningsmaterial för naturgrus, då bolaget planerar att investera i en kubisator. Verksamheten kan därmed bidra till att minska naturgrus användningen i regionen.

Miljönämnden i Karlstad kommun (nämnden) har bestritt ändring och anfört i huvudsak följande. Nämnden har tidigare yttrat sig över ansökan och ansåg då att tillstånd till bergtäkt inte borde beviljas. Detta ställningstagande grundade sig i flera aspekter, varav behovet var en. Nämnden ansåg då att behovet av ytterligare täkt kunde ifrågasättas. Det framgår inte något av bolagets överklagande som ändrar detta ställningstagande.

Länsstyrelsen i Värmlands län har bestritt ändring och anfört i huvudsak följande. Av förarbetena till miljöbalken framgår att det vid nyetablering av en täkt är särskilt viktigt att ta ställning till dels om det innebär en god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till det intrång i miljö som en täkt innebär. En ansökan kan avslås med motiveringen att behovet kan tillgodoses med material från annan täkt och att lokaliseringen därmed är olämplig. Det finns flera domar från mark- och miljööverdomstolen som visar att behovet av täktmaterialet har betydelse även vid lokaliseringsbedömningen, se exempelvis Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 september 2012 i mål nr M 497-12 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 mars 2014 i mål nr M 3113-13. Mark- och miljööverdomstolen har i en dom den 20 april 2014 i mål nr M 5627-14, när det gäller frågan om det innebär god hushållning att bryta täktmaterial, uttalat att en prövning ska göras i varje enskilt fall om den skada som täkten kan befaras orsaka är större än behovet av material. För att tillåta nyetablering av täkt i ett tidigare opåverkat område krävs att materialet inte på ett tillfredsställande sätt kan erhållas på annan plats och att det aktuella området därför är lämpligt för ändamålet. Miljöbalken tar inte hänsyn till konkurrens och lokal marknadsstruktur. Dessa aspekter ska därför inte vägas in i bedömningen i mål som detta. Bolaget har i sin inlaga medgett att det i Karlstadsregionen finns befintliga tillstånd att bryta de volymer som bör kunna täcka samhällets behov av ballast. Bolaget har vidare angett att den huvud-

sakliga orsaken till ansökan är att man idag saknar egen försörjning av ballast till egen betongtillverkning inom vad man anser vara rimligt transportavstånd till sin betongfabrik. Länsstyrelsen i Värmland informerade muntligen vid samrådsmöte inför ansökan om att det i den planerade täktens tänkta marknadsområde finns en överetablering av täkter. Bolaget uppmanades samtidigt att tillgodose att det i ansökan detaljerat visades att det finns en samhällsnytta för det specifika materialet som bolaget avser att bryta i denna täkt och därmed ett behov av att etablera en ny bergtäkt i Karlstad kommun. Länsstyrelsen i Värmland anser att bolaget inte har kunnat påvisa att materialet i den planerade täkten är av sådan unik kvalitet, speciellt lämpad för betong, att brytningen utgör en specifik samhällsnytta. Med det underlag som finns i ansökan har det inte gjorts tydligt att det inte finns likvärdigt eller mer högkvalitativt bergmaterial tillgängligt för samhället i närliggande redan etablerade bergtäkter. Det finns i nuläget fyra bergtäkter i de västra delarna av Karlstad kommun, inom samma marknadsområde som nu sökt täkt. Dessa bergtäkter har tillsammans tillstånd att leverera ca 2,1 miljoner ton krossberg per år. Av dessa har en täkt obegränsad tillståndstid och de övriga har en tillståndstid som går ut år 2020 eller 2023. Dessa fyra täkter har tillsammans en tillståndsgiven kapacitet att täcka så gott som nästan hela Värmlands årliga behov och med mycket god marginal Karlstads och Kils kommuners gemensamma behov om ca en miljon ton per år. Därutöver finns två täkter i de östra delarna av Karlstads kommun inom en tvåmilsradie från centrala Karlstad med tillståndstid upp till år 2028 respektive 2032 som tillsammans kan leverera ytterligare ca 600 000 ton krossberg per år. Den ena av dessa täkter ägs dessutom av bolaget. De sex täkterna kan således tillsammans leverera ca 2,7 miljoner ton ballast per år inom marknadsområdet för den planerade täkten. Det finns inte inom en överskådlig framtid något behov av ytterligare en bergtäkt i Karlstadsregionen. Det innebär med stöd av praxis att valet av plats av ny bergtäkt inte bör bedömas som lämplig.

Länsstyrelsen i Örebro län har bestritt ändring och anfört i huvudsak följande. De synpunkter som framförts i överklagandet har i huvudsak bemötts i miljöprövningsdelegationens beslut. Länsstyrelsen i Örebro län finner därför ingen anledning att ändra eller upphäva det beslut med tillhörande motivering som fattats av miljöpröv-

ningsdelegationen. Vid en tillståndsprovning enligt miljöbalken är det samhällets behov av material som ska bedömas, inte det enskilda bolagets behov av material.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen, som anser att målet kan avgöras utan syn, har bedömt att målet är av sådan beskaffenhet att rätten ska ha en sammansättning innefattande särskilda ledamöter.

Tillämpliga bestämmelser, utöver vad som anges nedan, framgår av miljöprovningensdelegationens beslut.

Samråd och miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen instämmer inledningsvis i miljöprovningensdelegationens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas. Mark- och miljödomstolen finner också att det samråd som ägt rum får anses tillräckligt. Ansökan kan därmed prövas i sak.

Frågan i målet

Den fråga som mark- och miljödomstolen har att bedöma är om miljöprovningensdelegationen haft fog för sitt beslut att avslå bolagets ansökan om tillstånd till täkt av berg inom fastigheten X. Miljöprovningensdelegationen har begränsat sin provning huvudsakligen till frågan om behov finns av täkten och om kraven på lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken och god hushållning enligt 3 kap. 1 § miljöbalken mot den bakgrunden kan anses vara uppfyllda. Domstolen har i detta mål att göra motsvarande provning.

Lokaliseringsprovningen

Vid en lokaliseringsprovning av en ny verksamhet ska domstolen i enlighet med 2 kap. 6 § miljöbalken pröva om platsen för den aktuella verksamheten är lämplig med hänsyn till att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång för människors hälsa och miljön. Lokaliseringsprovningen innefattar även en provning av 3 kap. och 4 kap. miljöbalken (se 2 kap. 6 § andra stycket miljö-

balken). Av särskilt intresse i detta mål är 3 kap. 1 § miljöbalken, som bl.a. reglerar frågan om behovet av verksamheten. Av detta lagrum följer att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till dess beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges till sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Den senare bestämmelsen gäller i fall då det finns konkurrerande allmänna och enskilda behov och dessa behov inte går att förena (se förarbetena till lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., i vilken 3 kap. 1 § miljöbalken har sitt ursprung, prop. 1985/86:3 s. 154).

En behovsprövning ska innefatta en avvägning av intresset att bevara mark- och vattenområden för framtiden och intresset av att ta områden i anspråk för olika ändamål (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 29). I fråga om tillåtligheten av att nyetablera en täkt ska prövningen således se till om den skada som täkten kan befaras orsaka är större än själva behovet av materialet från täkten (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2015 i mål nr M 5627-14). Om behovet kan tillgodoses med material från annan täkt ska lokaliseringen därför normalt anses vara olämplig (se prop. 2008/09:144 s. 12 f).

Bolaget har hos mark- och miljödomstolen framhållit att det har ett internt behov av cirka två tredjedelar av den ansökta mängden brytningsbart berg och att det avser att sälja resterande mängd i området. Att bolaget har ett sådant behov har inte ifrågasatts av någon av motparterna. Bolaget har vidare framhållit att det vid ett tillfälle har nekats att köpa efterfrågat material för betongtillverkning från en av de närliggande täkterna och att den efterfrågade kvaliteten under samma period var slut i en av de andra täkterna. Enligt bolaget är inte alltid efterfrågat material tillgängligt för samtliga parter på marknaden trots att material finns att tillgå i närområdet.

Länsstyrelsen i Värmlands län m.fl. har påpekat att den tillståndsgivna mängden bergmaterial i täkterna i området i dagsläget överstiger behovet och att det inte finns behov av någon ytterligare bergtäkt i området inom överskådlig tid.

Som miljöprövningsdelegationen framfört synes redan tillståndsgivna täkter i området för närvarande kunna tillgodose behovet av material i området. Den totala tillståndsgivna mängden kan dock, enligt domstolen, inte anses klart utvisa hur stor den faktiska tillgången till material på marknaden är (jfr Konkurrensverkets yttrande i MÖD 2003:108). Vad bolaget anfört om tillgången på material under hösten 2016 talar i någon mån för att bolagets behov inte kan tillgodoses på den aktuella marknaden. Flera av täkterna i området har vidare en tillståndstid som löper ut år 2020 och 2023, varför tillgången i området kommer att förändras inom kort när dessa tillstånd löper ut. Mot bakgrund härav och vad som i övrigt framkommit i målet, finner domstolen att bolaget får anses ha visat att det finns behov av ytterligare en täkt i området för att tillgodose föreliggande behov av material, inklusive bolagets interna behov, på ett tillfredsställande sätt. Detta kan också vara till nytta ur konkurrenshänsyn (jfr MÖD 2003:108).

Bolaget har uppgett att bergmaterialet i fråga har en sådan kvalitet att materialet går att använda i deras verksamhet och sälja på marknaden. Detta motsägs inte av övrig utredning i målet. Verksamheten kan därför inte på denna grund anses vara oförenlig med kraven i 3 kap. 1 § miljöbalken.

Sammanfattningsvis gör således mark- och miljödomstolen bedömningen att bolaget har visat att behov av ytterligare täktverksamhet finns i området. Miljöprövningsdelegationen har därmed inte haft fog för sitt beslut att avslå bolagets ansökan på den grunden att behov av verksamheten saknas.

Förutsättningarna i övrigt för tillståndet

Eftersom bolagets ansökan avslagits redan på den grunden att lokaliseringen av täkten är olämplig då behov av den saknas, har miljöprövningsdelegationen inte prövat frågor som verksamhetens omgivningspåverkan, dess följdverksamheter och naturvärdena på platsen. För det fall tillstånd för sökt verksamhet bedöms kunna beviljas, har ställning vidare inte tagits till vilka villkor tillståndet bör förenas med. Med hänsyn till instansordningens princip finner domstolen det olämpligt att ta upp dessa frågor till prövning i detta mål. Miljöprövningsdelegationens beslut ska istället upp-

hävas och målet återförvisas till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

Då beslutet innefattar avgörande av frågor som inverkar på målets utgång och som får en viss styrande verkan i miljöprövningsdelegationens fortsatta prövning får domen överklagas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 13 mars 2017. Prövningstillstånd krävs.

Elisabet Wass Löfstedt

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Elisabet Wass Löfstedt, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Ebbe Adolfsson och Agneta Melin. Föredragande har varit tingsnotarien Anna Gjersvold.